

УДК 141.319.8

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.21>

## АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ТРАНСГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕАЛІВ

**Олег Рожнев**

*Український державний університет науки і технологій,  
факультет управління енергетичними та економічними процесами,  
кафедра філософії та українознавства,  
вул. Лазаряна, 2, 49000, м. Дніпро, Україна*

У статті здійснено аналіз альтернативних шляхів досягнення трансгуманістичних ідеалів, що пропонують ширше розуміння людського прогресу, ніж суто технологічний підхід. Основна увага приділяється п'яти ключовим аспектам: психологічному вдосконаленню, культурним змінам (мистецтво та творчість), соціокультурному, екологічному та духовному розвитку. Підкреслюється, що справжня еволюція людства можлива лише за умови гармонійного поєднання фізичних, моральних, соціальних і культурних змін.

Психологічне вдосконалення розглядається як інструмент підвищення емоційної стійкості, критичного мислення та здатності до адаптації в умовах швидко змінюваного світу, зокрема в контексті технологічних революцій. Зазначається важливість розвитку внутрішнього потенціалу особистості, що дозволяє не тільки ефективно реагувати на зміни, але й активно формувати своє майбутнє, зберігаючи людяність і етичні стандарти.

Соціокультурний розвиток акцентує увагу на формуванні суспільства майбутнього через освіту, міжкультурний діалог та трансформацію традиційних соціальних структур. Важливим є також аналіз впливу глобалізації на соціальні процеси, де підвищення рівня освіти та культурної взаємодії можуть стати основними чинниками досягнення світової гармонії. Інновації в культурних і соціальних сферах розглядаються в статті як потенційна можливість збереження людяності в процесі технічного розвитку, враховує етичний вимір антропобуття.

Екологічна стійкість передбачає інтеграцію «зелених» технологій і збереження природних ресурсів як важливий аспект сталого розвитку. Однак автор також звертає увагу на необхідність перегляду споживчого ставлення до природи та ресурсів в межах технологічного прогресу через інноваційні підходи енергетики, розвиток альтернативних моделей економіки, поза егоцентричним використанні природних ресурсів.

Духовний прогрес спрямований на збереження моральних цінностей і посилення зв'язку людини з внутрішнім «я», суспільством і природою. Це включає розвиток міжособистісних зв'язків, розвиток емпатії, а також інтеграцію моральних принципів альтруїзму у соціальні та політичні структури. У статті підкреслюється, що духовний розвиток не є протиположним технологічному прогресу, а може стати важливою частиною коеволюції людства й природи в умовах інтенсивних технологічних змін.

У статті підкреслено, що альтернативні підходи до трансгуманізму дозволяють уникнути ризиків дегуманізації та соціальної нерівності, водночас сприяючи розвитку суспільства, яке поєднує інновації з відповідальністю перед природою та майбутніми поколіннями. Такий підхід відкриває нові горизонти для формування гармонійного світу, де прогрес технологій доповнюється внутрішнім вдосконаленням особистості та суспільства. Відзначено, що трансгуманізм, який враховує соціальні, екологічні та моральні аспекти, має більше шансів на створення збалансованого та справедливого світу, ніж підхід, який фокусується лише на технологічних досягненнях без урахування людських цінностей.

**Ключові слова:** трансгуманізм, метамодерн, альтернативні підходи, психологічне вдосконалення, соціокультурний розвиток, духовний прогрес, етичні цінності, гармонійний розвиток, технологічний прогрес, моральні цінності, культура, освіта, міжкультурний діалог, зелена економіка, баланс людини і природи.

**Постановка проблеми.** Трансгуманізм як філософська концепція та рух, орієнтований на вдосконалення людських можливостей за допомогою технологій, стає все більш актуальним у сучасному світі. Проте домінування технократичного підходу до реалізації трансгуманістичних ідеалів викликає низку питань, пов'язаних із можливими ризиками дегуманізації, соціальної нерівності та екологічної нестабільності.

В умовах, коли технологічний прогрес змінює всі аспекти людського існування, з'являється необхідність розгляду альтернативних шляхів досягнення трансгуманістичних ідеалів. Ці підходи враховують не лише фізичне й когнітивне вдосконалення людини, але й розвиток моральних, психологічних, культурних і екологічних цінностей.

Проблема полягає у пошуку гармонійного балансу між технологічними інноваціями та соціально-культурними, духовними й екологічними аспектами розвитку. Чи можливо забезпечити еволюцію людства, уникаючи при цьому дегуманізації та негативного впливу на природу? Як знайти шляхи, що дозволять зберегти моральні та етичні основи людської природи? Ці питання визначають потребу в аналізі альтернативних підходів до трансгуманізму, які спрямовані на досягнення комплексного та гармонійного розвитку людства.

**Аналіз актуальних досліджень.** У статті здійснено огляд сучасних досліджень, пов'язаних із трансгуманізмом, зокрема тих, які акцентують увагу на альтернативних шляхах досягнення його ідеалів. Основна увага приділяється роботам, що досліджують психологічне вдосконалення, соціокультурні зміни, екологічну стійкість і духовний розвиток як ключові аспекти гармонійного розвитку людства.

У сукупності ці дослідження свідчать про зростаючу потребу в багатовимірному підході до трансгуманізму, який враховує не лише технологічні інновації, але й моральні, екологічні та культурні аспекти. У статті об'єднуються ці ідеї, щоб запропонувати комплексний погляд на розвиток людства, який поєднає технології з гуманістичними цінностями. Серед них слід виділити таких авторів як: Щербина С.М., Степаненко М.Д., Сергіна С.В., Вергун В.Г., Виговська О. В., Терлецька Н. О., Черепанова С.

**Метою статті** є обґрунтування альтернативних підходів до досягнення трансгуманістичних ідеалів, які долають обмеженість суто технологічного підходу.

**Виклад основного матеріалу.** Трансгуманізм зазвичай асоціюється з високотехнологічними досягненнями, такими як генна інженерія, імпланти чи штучний інтелект. Проте існують альтернативні шляхи, які можуть сприяти еволюційному досягненню ідеалів трансгуманізму. Ми говоримо про духовний, соціокультурний, екологічний розвиток, психологічне вдосконалення та культурні зміни (мистецтво та творчість).

Альтернативні підходи досягнення трансгуманістичних ідеалів не відкидають технологій, але підкреслюють важливість розвитку людського потенціалу через самовдосконалення, взаємодію з природою та соціальну гармонію. Вони наголошують на тому, що еволюція людства може бути не лише технологічною, але й моральною, культурною та екологічною.

Поняття «трансгуманізм» у сучасному розумінні сформував бельгієць Ферейдун Есфендіарі (також відомий як FM-2030) у 1966 році, як скорочення від «transitory human» (перехідна людина) [1]. Головним завданням трансгуманістів є бажання зробити людство кращим, тобто поліпшити наші розумові та фізичні можливості, наближаючи

до «досконалості». Головна мета такого підходу – позбавити людину страждань, хвороб, старості і навіть смерті. Для досягнення цієї мети трансгуманісти всіляко підтримують технічний прогрес, вивчають досягнення науки, щоб вчасно запобігати моральним проблемам, пов'язаним із впровадженням цих досягнень. Зокрема необхідність протистояти державним ініціативам, що обмежують передові дослідження, вченням і організаціям, які займаються пропагандою ідей протилежних трансгуманізму: «повернення до природи», а також релігійному фундаменталізму, традиціоналізму та іншим подібним течіям.

Багато хто з трансгуманістів вважає, що науково-технічний прогрес, який безперервно прискорюється, незабаром дасть змогу створити так звану постлюдину – «людину майбутнього», створену за допомогою новітніх технологій: генної інженерії, нанотехнологій, нейропротезів і прямих систем «комп'ютер-мозок».

Тобто альтернативні шляхи покращення людських можливостей є для трансгуманістів неприйнятними, оскільки вони не враховують технічний прогрес як основний інструмент трансформації людства. Для багатьох трансгуманістів саме технології (генна інженерія, кібернетичні імпланти, штучний інтелект тощо) є єдиним шляхом досягнення безсмертя, розширення інтелектуальних можливостей або фізичного вдосконалення. Вони вважають, що тільки через технології можна вийти за межі природних обмежень людського організму і перейти до нової стадії еволюції, де фізичні та психологічні бар'єри більше не будуть стримувати людський потенціал.

Незважаючи на вищенаведене, ми вважаємо за необхідне розглянути альтернативні підходи досягнення трансгуманістичних ідеалів, адже живучи у добу метамодерну пошук відповідей на складні питання людського існування неможливий без інтеграції різноманітних задумів. Альтернативні підходи дозволяють вийти за межі суто технократичного бачення майбутнього, пропонуючи більш комплексний, багатогранний погляд на розвиток людства.

У добу метамодерну, коли суспільство одночасно сприймає і раціональність модерну, і емоційність постмодерну, з'являється потреба в пошуку шляхів, які не тільки задовольняють прагнення до вдосконалення, але й зберігають гуманістичні цінності. Альтернативні підходи пропонують можливості для досягнення трансгуманістичних ідеалів без ризику втрати ідентичності чи дегуманізації.

Таким чином, ми можемо переосмислити трансгуманізм як явище, що не лише змінює фізичну оболонку людини, а й формує нове розуміння людяності у гармонії з природою, суспільством і технологіями.

Духовний розвиток. За С. М. Щербиною під духовним розвитком розуміють «процес індивідуально-особистісного залучення до духовної культури суспільства, оволодіння національними цінностями, загальнолюдськими, соціокультурними й досвідом людства в процесі духовно-практичної діяльності та самостійного творчого розвитку кожної особи. Головним для будь-якої особи є виховання та самовиховання» [2, с. 287].

Духовний розвиток на рівні свідомості передбачає моральне вдосконалення, глибинне пізнання внутрішнього світу людини, розширення її сприйняття та розуміння власної природи й місця у Всесвіті. Процес включає усвідомлену концентрацію на внутрішній сутності людини через практики медитації, самопізнання й використання філософських концепцій, що сприяють розширенню свідомості до духовної детермінанти.

У світі технологічних досягнень людство потребує нових моделей моральних і етичних орієнтирів. Якщо фізичне вдосконалення людини через технології може привести до створення «постлюдей», то духовний розвиток свідомості здатен забезпечити збереження «гуманної» сутності людини в умовах цих змін. Це не лише пошук глибинного зв'язку

з внутрішнім «я», а й розвиток співчуття, усвідомлення сутнісного взаємозв'язку з іншими людьми та природою. Цей шлях дозволяє зберегти етичні та гуманістичні цінності, сприяючи розвитку інтелектуального та емоційного потенціалу людини.

Духовний розвиток може стати відповіддю на питання, які ставить перед нами технологічний прогрес: чи можемо ми змінювати себе та навколишній світ без втрати суті людяності? Чи не втратимо ми своїх моральних орієнтирів, ставши частиною техногенної реальності? Адже саме через духовний розвиток свідомості ми можемо знайти баланс між новими можливостями і збереженням цінностей, що роблять нас людьми.

Соціокультурний розвиток характеризується М. Д. Степаненком як «реальна здатність адекватно та відповідально реагувати на стрімкі соціальні зміни, застосовувати набуті знання, навички та вміння адекватно різним життєвим ситуаціям, як існуючим, так і очікуваним» [3, с. 190].

Одним із важливих елементів соціокультурного розвитку є освіта. Вона не лише забезпечує передачу знань, але й сприяє формуванню критичного мислення, творчого підходу до вирішення проблем і здатності до співпраці. Освіта має адаптуватися до сучасних викликів, зокрема технологічних змін і глобалізації, і бути спрямованою на розвиток як індивідуальних, так і колективних можливостей. С. В. Сергіна пише: «Життєвий шлях сучасної людини – це освітній процес. Саме у сфері освіти людина стає людиною, а згодом виявляє себе в різних сферах життя. На сучасному етапі саме освіта має осмислити свої досягнення, уроки, засвоїти нові цінності» [4, с. 82].

Ще одним аспектом є розширення міжкультурного діалогу. У світі, що дедалі більше взаємопов'язаний, розуміння культурного різноманіття й уміння працювати у багатонаціональному середовищі стають критично важливими. Міжкультурна комунікація дозволяє створювати умови для миру, взаємоповаги та спільного прогресу. Як пише Ю. Шевель: «Діалог між культурами – найдавніший і найосновніший спосіб демократичної розмови, він є протилежною від неприйняття та насильства. Його мета – дати нам змогу мирно та конструктивно жити разом у багатокультурному світі та розвинути почуття спільноти та приналежності» [5, с. 21].

Соціокультурний розвиток також включає переосмислення традиційних соціальних структур. Наприклад, перехід до моделей більш рівноправного суспільства, де кожна особа має рівний доступ до ресурсів, можливостей і самореалізації, є основою для досягнення гармонійного співіснування.

Отже, соціокультурний розвиток має відіграти важливу роль у становленні суспільства майбутнього, яке повинно поєднати технологічний прогрес із гуманістичними цінностями. Він забезпечить адаптацію людей до нових умов та створить основи для глобального співробітництва та інновацій.

Екологічний розвиток. Питання збереження планети та баланс між технологічним прогресом і природою набуває все більшої ваги. В умовах глобальних екологічних загроз виникає необхідність знайти баланс між технологіями та збереженням природи. Тому екологічний розвиток стає важливим елементом для вирішення питання, яке ми розглядаємо.

Підходи, що поєднують інновації та сталий розвиток, дозволяють створити більш гармонійні умови для взаємодії людини та природи. Розвиток «зелених» технологій, перехід до циркулярної економіки (економічна модель, яка спрямована на ефективне використання ресурсів, мінімізацію відходів і утримання продуктів і матеріалів в обігу якомога довше [6]), використання біоінженерії для відновлення екосистем, а також інтеграція екологічно чистих рішень в урбаністичні середовища сприяють формуванню більш збалансованого і стійкого майбутнього. Стосовно цього О. В. Виговська пише: «Концепція екологічного

розвитку міста передбачає задоволення потреб людини при дотриманні обов'язкової умови у вигляді збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь» [7, с. 4].

Екологічний розвиток – це інструмент, що допоможе технологіям працювати у синергії з природою. Екологічна свідомість дозволить зберегти ресурси, вдосконалити якість життя, забезпечуючи благополуччя не тільки людей зокрема, але й всієї планети загалом.

Вдосконалення психологічної культури людини дозволяє не лише покращити розумові та емоційні можливості людини, а й створити гармонічнішу взаємодію з навколишнім світом. Стрес, тривога та психічні розлади стають дедалі поширенішими, а пошук ефективних способів психологічного вдосконалення набуває особливого значення. Робота над покращенням психічного здоров'я, розвиток емоційної грамотності, критичного мислення та здатності до саморефлексії формують основу для більш свідомого та відповідального використання технологій, які пропонує трансгуманізм. Метою самовдосконалення є постійне бажання покращувати себе, свій характер, навички та знання. Зокрема, це включає: освіту, кар'єру, фізичне здоров'я та міжособистісні відносини. Головним у процесі самовдосконалення є те, що він ніколи не закінчується і триває протягом усього життя [8, с. 906].

Психологічне вдосконалення дозволяє зберігати внутрішню рівновагу та створювати міцний фундамент для побудови суспільства майбутнього. Адже керована психіка – це ключ до усвідомленого використання новітніх можливостей, що виступає важливим доповненням до технологічних шляхів розвитку, яке спрямовує людину до комплексного прогресу, що охоплює зовнішні і внутрішні аспекти її буття.

Культурні зміни (мистецтво та творчість). Мистецтво та творчість завжди були потужними інструментами для відображення сучасного суспільства, своєрідним віддзеркаленням людських прагнень і сподівань. У контексті трансгуманізму ці сфери здатні сприяти переосмисленню людських уявлень про буття і розширювати горизонти мислення.

Мистецтво може виступати як дзеркало суспільних процесів і експериментальний простір для дослідження питань, пов'язаних із вдосконаленням людини. За С. Черепановою: «Мистецтво своєрідно здійснює пошук й розкриття «істини буття» [9, с. 281]. Наприклад, література, кінематограф та образотворче мистецтво дедалі частіше звертаються до тем штучного інтелекту, біотехнологій та постлюдського майбутнього. Це підживлює громадське обговорення та пробуджує думки про те, ким ми можемо стати як вид. В сучасному світі функція мистецтва все більше здійснюється в світоглядній площині, що сприяє розширенню технологічного світу смисловими запитаннями про цілісну сутність людини. «Якщо в попередні культурні епохи мистецтво заповнювало естетичну нішу й виконувало функцію здійснення чуттєвого світу людини, – слушно зазначає Ю.О. Шабанова, – то в добу Метамодерну мистецтво має виконувати місію розширення свідомості та випереджувати здобутки філософії, науки, релігії тощо» [10, с. 89].

Творчість стимулює інновації, підвищує креативність і допомагає розвитку гнучкого мислення – якостей, необхідних для адаптації до змін, що супроводжують технологічний прогрес. Н. Терлецька пише: «Творчість відкриває вихід із лабіринту відчаю перед хаосом зруйнованих метанаративів, самоті нарцисизму, самотності гедоністичного споживача» [11, с. 71].

Отже, творчість та мистецтво є мостами між різними поколіннями і світоглядами, які ведуть діалог із «глядачем» про майбутнє людства. Культурні зміни допомагають суспільству прийняти технології і використовувати їх у спосіб, що відповідає людським цінностям і потребам.

**Висновки.** Альтернативні шляхи досягнення трансгуманістичних ідеалів дають змогу подивитися на еволюцію людства ширше, ніж через призму розвитку технологій. У сучасному світі, який живе у пошуку нових сенсів, ці підходи пропонують гармонійне поєднання фізичного, психологічного та соціокультурного вдосконалення.

Духовний розвиток, що базується на етичних і моральних цінностях, дає можливість зберегти «гуманну» сутність людини навіть у техногенному світі. Він підсилює зв'язок із внутрішнім «я», допомагає розвивати співчуття, усвідомлення зв'язку з іншими людьми та природою.

Соціокультурний розвиток спрямований на створення суспільства, яке адаптується до нових умов та активно формує майбутнє через освіту, міжкультурний діалог і переосмислення традиційних соціальних структур.

Екологічний розвиток забезпечує необхідний баланс між технологіями та природою, відкриваючи шлях до сталого розвитку, що враховує як збереження ресурсів, так і покращення якості життя.

Психологічне вдосконалення забезпечує етичну та моральну основу для використання новітніх технологій. Воно сприяє формуванню свідомої особистості, яка адаптується до змін, активно впливаючи на їхній напрямок. Цей процес є важливою складовою комплексного розвитку людини, що охоплює фізичні і духовні аспекти її буття.

Культурні зміни через мистецтво і творчість відкривають великі перспективи для переосмислення ідей трансгуманізму, створюючи платформи для діалогу між поколіннями, суспільствами та світоглядами.

Таким чином, ці підходи демонструють, що досягнення трансгуманістичних ідеалів можливе не лише через технологічні інновації, але й завдяки комплексному розвитку людства. Адже справжня еволюція можлива лише тоді, коли фізичні вдосконалення йдуть поряд із розвитком свідомості та гармонією з навколишнім світом.

### Список використаної літератури

1. Старікова М. Вічне життя: культура транс гуманізму. *The News&Culture*. URL: <https://nc.ua/vichne-zhyttya-kultura-transgumanizmu/> (дата звернення: 30.12.2024).
2. Щербина С. М. Духовний розвиток та формування духовної культури особистості – найважливіші завдання сучасної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 50. С. 287. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2016/50/38.pdf> (дата звернення: 30.01.2024).
3. Степаненко М. Д. Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03; Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків, 2006. С. 190. URL: <http://avtoreferat.net/content/view/5904/67/> (дата звернення: 02.01.2025).
4. Сергіна С. В., Вергун В. Г. Формування соціокультурної компетентності особистості // *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*, № 1, 2021. С. 82. URL: <http://aprus.khpi.edu.ua/article/view/279743> (дата звернення: 02.01.2025).
5. Шевель Ю. Поняття й сутність міжкультурного діалогу / Ю. Шевель ; наук. кер. Ю. А. Бондарчук. *Діалог культур у Європейському освітньому просторі* : матеріали VII Міжнародної конференції, м. Київ, 10 травня 2022 р. / упор. С. Є. Дворянчикова. Київ : КНУТД, 2022. С. 21. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20252/1/Dialog\\_2022\\_P021-024.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20252/1/Dialog_2022_P021-024.pdf) (дата звернення: 04.01.2025).
6. Лукас Беттхойзер. Циркулярна економіка та роль екологічних стандартів. *DQS Holding GmbH – Штаб-квартира*. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk-ua/navchajtesya/blog/normi-i-standarti-ciklichnoyi-ekonomiki> (дата звернення: 04.01.2025).

7. Виговська О. В., Дехтяренко Ю. Ф. Екологічні аспекти розвитку сучасних українських міст. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 10. С. 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2265> (дата звернення: 04.01.2025).
8. Sedikides, C., & Hepper, E. G. Self-improvement. *Social and Personality Psychology Compass*, 2009, 3(6), P. 906. URL: <https://compass.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1751-9004.2009.00231.x> (дата звернення: 04.01.2025).
9. Черепанова С. Мистецтво своєрідно здійснює пошук й розкриття «істини буття». Мистецтво в системі філософії освіти. Ч. 1. ISSN 2309-1606. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2017. № 1 (20). С. 281. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu\\_2017\\_1\\_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2017_1_17) (дата звернення: 05.01.2025).
10. Шабанова Ю. О. Метамоdern в мистецькому просторі передчуття нової культурної парадигми. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Випуск 43. Рівне : РДГУ, 2022. С. 89.
11. Терлецька Н. О. Проблема трансформації людини та критерії «добра» та «зла» в мета-антропології і транс гуманізмі. Науково-теоретичний альманах *«Грані»*. 2020. Т. 23, № 3. С. 71. URL: <https://core.ac.uk/download/322583737.pdf> (дата звернення: 06.01.2025).

## ALTERNATIVE WAYS TO ACHIEVE TRANSHUMANIST IDEALS

**Oleh Rozhnev**

*Ukrainian state university of science and technologies,  
faculty of management of energy and economic processes,  
department of philosophy and ukrainian studies,  
Lazariana Str., 2, 49000, Dnipro, Ukraine*

The article analyzes alternative approaches to achieving transhumanist ideals, offering a broader understanding of human progress beyond a purely technological perspective. The focus is placed on five key aspects: psychological enhancement, cultural changes (art and creativity), sociocultural, ecological, and spiritual development. It emphasizes that true human evolution is possible only through a harmonious combination of physical, moral, social, and cultural transformations.

Psychological enhancement is viewed as a tool for improving emotional resilience, critical thinking, and adaptability in a rapidly changing world, particularly in the context of technological revolutions. The importance of developing an individual's inner potential is highlighted, enabling not only effective responses to change but also active shaping of one's future while preserving humanity and ethical standards.

Sociocultural development focuses on shaping the society of the future through education, intercultural dialogue, and the transformation of traditional social structures. The article highlights the influence of globalization on social processes, where raising education levels and fostering cultural interaction can become key factors in achieving global harmony. Innovations in cultural and social spheres are seen as potential opportunities to preserve humanity during technological development, incorporating the ethical dimension of human existence.

Ecological sustainability involves integrating «green» technologies and preserving natural resources as essential aspects of sustainable development. However, the author also emphasizes the need to rethink consumer attitudes toward nature and resources within the framework of technological progress. This includes innovative approaches in energy, the development of alternative economic models, and moving beyond ego-centered exploitation of natural resources.

Spiritual progress aims to preserve moral values and strengthen the connection between an individual's inner self, society, and nature. This includes fostering interpersonal connections, developing empathy, and integrating altruistic moral principles into social and political structures. The article argues that spiritual

development is not in opposition to technological progress but can become a vital part of the co-evolution of humanity and nature in the face of rapid technological changes.

The article underscores that alternative approaches to transhumanism can help avoid the risks of dehumanization and social inequality while fostering the development of a society that combines innovation with responsibility toward nature and future generations. Such an approach opens new horizons for creating a harmonious world where technological progress is complemented by the inner development of individuals and society. It is noted that transhumanism that incorporates social, ecological, and moral dimensions has a greater potential to build a balanced and fair world than approaches focusing solely on technological achievements without considering human values.

*Key words:* transhumanism, metamodernity, alternative approaches, psychological enhancement, sociocultural development, spiritual progress, ethical values, harmonious development, technological progress, moral values, culture, education, intercultural dialogue, green economy, balance between humanity and nature.